

GEMEENTELIJKE INZET STEUNPAKKET SOCIAAL EN MENTAAL WELZIJN EN LEEFSTIJL

BEELDEN OP BASIS VAN RAADSDOCUMENTEN (EN OPENBARE BRONNEN)

KLANT
KENMERK
AUTEUR(S)
DATUM
VERSIE

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport
GS/jve/002804
Garrit Schumacher, Wouter Oosterom, Tom Boersma
27 oktober 2021
Definitief

Inhoudsopgave

| | | |
|----------|---|-----------|
| 1 | Inleiding | 3 |
| 1.1 | Achtergrond en aanleiding | 3 |
| 1.2 | Vraag- en doelstelling | 3 |
| 1.3 | Onderzoeksopzet en aanpak | 4 |
| 1.4 | Leeswijzer | 6 |
| 2 | Stand van het land | 7 |
| 2.1 | Terug naar de hoofdvraag | 7 |
| 2.2 | Reflectie van onderzoekers | 8 |
| 3 | Voorbeelden invulling actielijnen | 9 |
| 3.1 | Actielijn 1 Sociaal en Mentaal welzijn voor de Jeugd | 9 |
| 3.1.1 | <i>Activiteiten gericht op ondersteuning voor sociaal en mentaal welzijn, inclusief gebruik ruimtes</i> | 9 |
| 3.1.2 | <i>Inzet op meer jongerenwerk</i> | 10 |
| 3.1.3 | <i>Luisterlijnen en chats</i> | 10 |
| 3.2 | Actielijn 2 intensivering lokale initiatieven welzijn kwetsbare groepen | 11 |
| 3.2.1 | <i>Intensiveren aanpak eenzaamheid</i> | 11 |
| 3.2.2 | <i>Extra begeleiding en ondersteuning van mensen die psychisch kwetsbaar zijn en mensen met (verstandelijke) beperking thuis en mensen die dak- of thuisloos zijn</i> | 12 |
| 3.2.3 | <i>Cultuur: opschalen initiatieven kunst en cultuur voor kwetsbare groepen</i> | 13 |
| 3.3 | Actielijn 3 een gezonde leefstijl en mentale vitaliteit | 13 |
| 4 | Conclusie | 16 |
| | Bijlage 1: Zoekwoorden | 17 |
| | Bijlage 2: Frequentietabel zoekwoorden | 19 |
| | Bijlage 3: Reeks steunpakketten | 20 |
| | Bijlage 4: Technische toelichting | 22 |
| | Bijlage 5: Gemeenten met voorbeeld in hoofdstuk 3 | 24 |

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

Op 12 februari 2021 heeft het kabinet het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl aangekondigd¹. Het steunpakket is bedoeld voor interventies die het sociaal en mentaal welzijn verbeteren van mensen waar de coronacrisis een grote impact heeft gehad. Dat geldt in het bijzonder voor mensen die al kwetsbaar waren, zoals kwetsbare jongeren, eenzame en geïsoleerde ouderen, volwassenen met psychische problematiek, mensen met een licht verstandelijke beperking en mensen zonder dak boven hun hoofd. Het grootste deel van de middelen is beschikbaar gesteld aan gemeenten (totaal 150 van de 200 miljoen). De middelen zijn via verschillende uitkeringsvormen beschikbaar gesteld aan gemeenten, de middelen van actielijn 1 (jeugd) en actielijn 2 (kwetsbare groepen) zijn beschikbaar gesteld via het Gemeentefonds (zie hiervoor de maartcirculaire van 2021²) en de middelen van actielijn 3 (leefstijl) via de specifieke uitkering 'sportakkoord'. Het ministerie van VWS heeft met de gemeenten afgesproken om de administratieve last ten aanzien van dit steunpakket zoveel mogelijk te beperken.

De besteding van de gelden die worden toegevoegd aan het Gemeentefonds en de verantwoording erover is aan gemeenten en wordt besproken met de gemeenteraad. Wel zal het kabinet de Tweede Kamer informeren over de uitvoering van het steunpakket. Als uitwerking daarvan is afgesproken dat de inzet van de middelen door gemeenten in het najaar 2021 gemonitord zal worden. Om de Tweede Kamer te kunnen informeren is door de rijksoverheid een vraag c.q. opdracht voor dit onderzoek geformuleerd. Ook is afgesproken dat het delen van kennis en goede voorbeelden tussen gemeenten en maatschappelijke organisaties gestimuleerd en gefaciliteerd zal worden.

1.2 Vraag- en doelstelling

Geef op basis van openbare informatie inzicht in de plannen die gemeenten naar aanleiding van het steunpakket hebben geïnitieerd of geïntensiveerd. Maak daarbij onder meer gebruik van stukken van de gemeenteraad op de website van de VNG: Open Raadsinformatie. Opdrachtgever is niet alleen geïnteresseerd in stukken waarin expliciet wordt gerefereerd naar het steunpakket maar ook en breder in initiatieven van gemeenten die ten goede komen aan de met het steunpakket beoogde doelgroep.

Graag krijgt opdrachtgever toegang tot aansprekende voorbeelden die uitgelicht, verspreid en gedeeld kunnen worden. Te beginnen zouden deze voorbeelden uitgelicht moeten worden in de op te leveren rapportage.

Daarbij krijgt de opdrachtgever graag inzicht in het aantal en van welke gemeenten er via deze deskresearch plannen/initiatieven zijn opgehaald. Dit om te kunnen beoordelen of het is gelukt om een representatief landelijk beeld te schetsen.

De doelstelling voor de opdracht is daarmee tweeledig namelijk:

- a. Stand van het land: Geef op basis van openbare informatie inzicht in de mate waarin gemeenten (naar aanleiding van het steunpakket) plannen hebben geïnitieerd of geïntensiveerd binnen actielijnen 1 (jeugd), 2 (kwetsbare groepen) en 3 (leefstijl);
- b. Voorbeeld plannen: Verzamel op basis van deze openbare informatie concrete voorbeelden van plannen van gemeenten.

¹ [Kamerbrief over steunpakket sociaal en mentaal welzijn en leefstijl | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

² [Aanvullende brief Gemeentefonds maart 2021 | Circulaire | Rijksoverheid.nl](#)

1.3 Onderzoeksoopzet en aanpak

Voor dit onderzoek hebben wij gebruikgemaakt van openbare raadsinformatie. Via [Open Raadsinformatie](#) is het mogelijk om de raadsdocumenten van 110 gemeenten te doorzoeken. Hiervoor hebben wij gebruikgemaakt van een door Significant Insights ontwikkelde zoektool, die naast deze 110 gemeenten ook (doormiddel van API's) de raadsdocumenten van 221 extra gemeenten kan doorzoeken. In totaal hebben wij voor dit onderzoek de raadsdocumenten van raadsinformatie van 331 van de 352 gemeenten (94%) doorzocht. Alle gepubliceerde documenten, inclusief pdf's van deze gemeenten, zijn daarmee doorzoekbaar geworden.

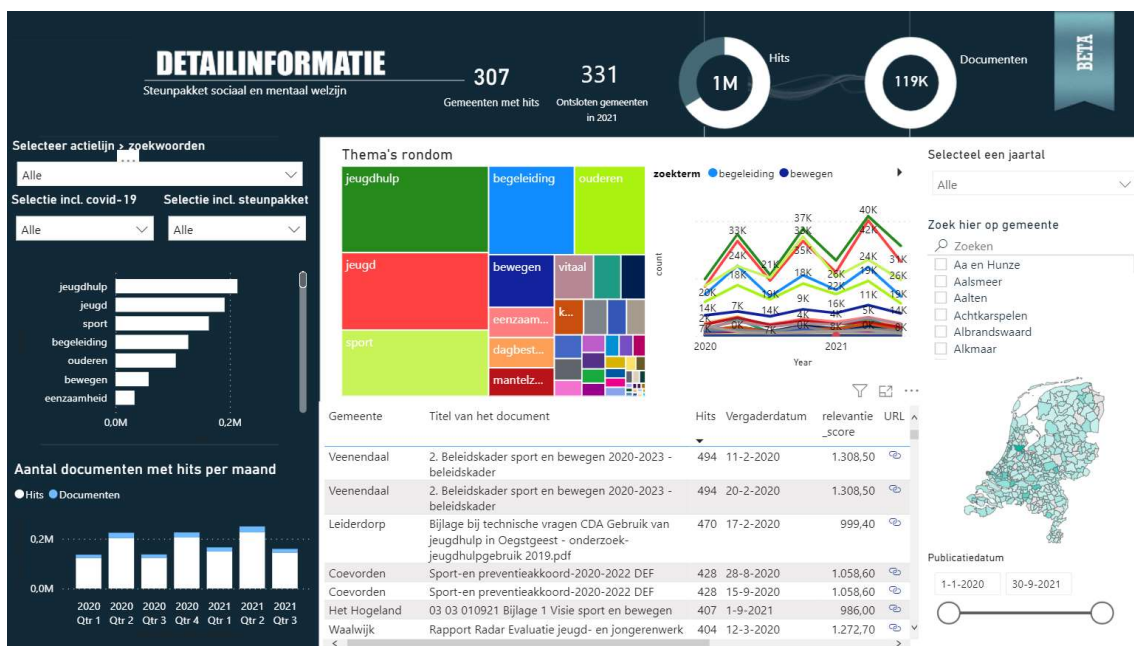
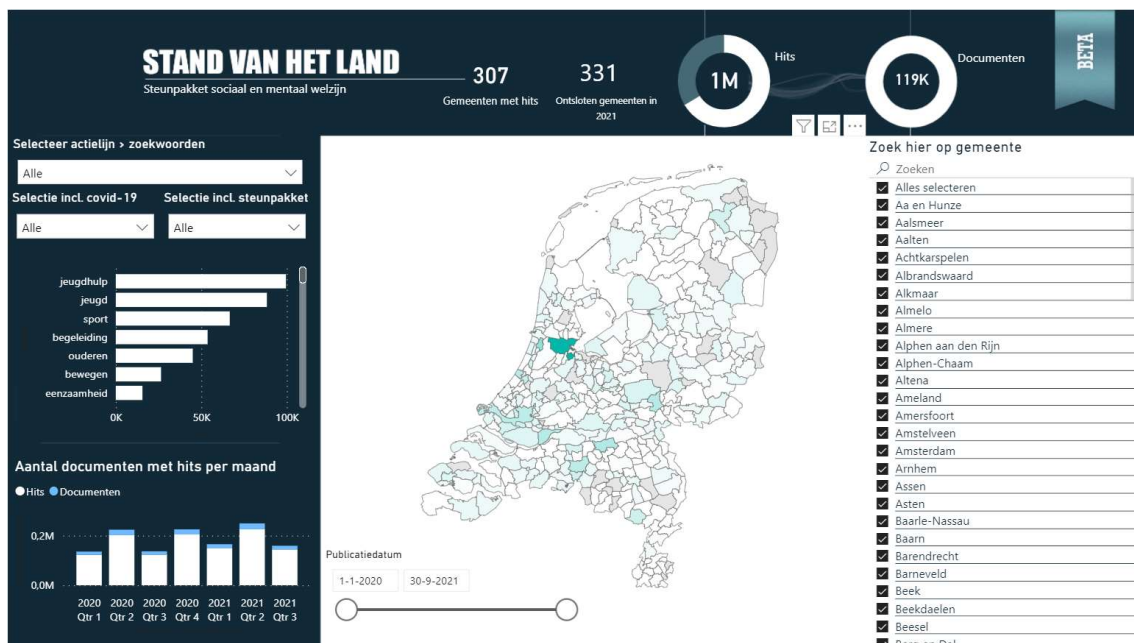
De eerste stap van de analyse was het selecteren/filteren van de relevante raadsdocumenten. Hiervoor hebben wij een aantal stappen doorlopen die in bijlage 3 technische toelichting worden beschreven. In de kern gaat het om de volgende stappen:

- Het filteren van documenten op basis van zoekwoorden die opdrachtgever per actielijn had opgesteld (zie bijlage 1). In alle toegankelijk gemaakte raadsdocumenten is gekeken of ten minste een van de zoekwoorden voorkomt. Door ook de periode voorafgaand aan het uitkomen van dit specifieke steunpakket te betrekken in de analyse is het mogelijk om het aantal documenten met specifieke zoekwoorden van voor en na het ontstaan van het steunpakket in beeld te brengen. Resultaat van deze tussenstap zijn 119.000 documenten in de periode januari 2020 tot en met 30 september 2021 waarin ten minste één van de zoekwoorden terugkomt. In bijlage 2 staat weergegeven hoe vaak een zoekwoord is gevonden;
- Het vinden van extra context-gerelateerde zoekwoorden door middel van toepassing van een algoritme (Word2Vec). In totaal zijn er 367 context-gerelateerde woorden gevonden en toegevoegd aan de analyse. Deze 'zoekwoorden' worden gebruikt om de relevantiescores per actielijn te berekenen. Context-gerelateerde zoekwoorden van psychisch welbevinden zijn bijvoorbeeld 'prestatiedruk', 'lichaamsfuncties', 'fitheid', 'mentaal', 'leefstijl', 'zingeving', 'leerprestaties', 'gezondheidsvaardigheden', 'schoolprestaties';
- Het bepalen en toekennen van een gewogen score aan de zoekwoorden met behulp van het TF-IDF (Term Frequency- Inverse Document Frequency) algoritme;
- De scores van deze zoekwoorden worden toegepast om de relevantiescore van documenten te bepalen. Tot slot worden scores per actielijn bepaald. De score per actielijn wordt uitgedrukt in een score tussen de 0 - 100. Een document krijgt hiermee een dynamische score per geselecteerd woord en een statische score per actielijn. In Figuur 1 staat een voorbeeld opgenomen waarin de scores van de 'hoogst scorende' documenten worden getoond;

| Gemeente | Titel van het document | Hits | Vergaderdatum | relevantie _score | URL | Actielijn_1_norm | Actielijn_2_norm | Actielijn_3_norm |
|--------------|---|------|---------------|-------------------|-------------------|------------------|------------------|------------------|
| Almere | Verzilvering van Goud: Het Meerjarenperspectief Goed oud worden in Almere MEERJAREN-PERSPECTIEF | 250 | 25-7-2021 | 639,00 | 🔗 | 46,90 | 87,30 | 68,00 |
| Katwijk | 59. Uitvoeringsagenda Eenzaamheid Katwijk (1877408) | 164 | 8-4-2021 | 531,90 | 🔗 | 60,10 | 60,30 | 41,60 |
| Katwijk | Uitvoeringsagenda Eenzaamheid Katwijk | 164 | 16-3-2021 | 531,90 | 🔗 | 60,10 | 60,30 | 41,60 |
| Ouder-Amstel | 1 Bestuursrapportage 2e Nieuwsbrief 2021 (5 - Behandeling agenda commissie dd. 11 juni) v20210611 DEF | 109 | 8-7-2021 | 343,10 | 🔗 | 64,70 | 64,90 | 59,60 |
| De Bilt | Crisis-&HerstelplanCorona.Bijlage1 - Plan | 105 | 15-6-2021 | 325,00 | 🔗 | 56,20 | 76,70 | 64,40 |
| De Bilt | Crisis-&HerstelplanCorona.Bijlage1 - Plan | 105 | 24-6-2021 | 325,00 | 🔗 | 56,20 | 76,70 | 64,40 |
| Borsele | 8.1 Koersplan Sociaal domein Borsele | 104 | 8-7-2021 | 250,60 | 🔗 | 69,20 | 63,30 | 41,20 |

Figuur 1. Voorbeeld scores per document

- Het presentabel maken van de gevonden documenten en relevantiescores door middel van een dashboard. Het is in dit dashboard mogelijk om diverse doorsnedes en filters te maken. Dit kan bijvoorbeeld voor de drie actielijnen van het steunpakket, maar het is ook mogelijk om specifieke zoekwoorden en/of tijdsframes te selecteren. Om een nadere selectie te maken hebben wij twee extra filters toegevoegd aan het dashboard: COVID-19 (of synoniemen van COVID-19) en steunpakket. Deze filters kunnen gebruikt worden om enkel de documenten te selecteren waarin ook gesproken wordt over COVID-19 (circa 50.000 documenten), het woord 'steunpakket' (2.132 documenten) of de combinatie van beide filters (2.065 documenten).



Figuur 2. Printscreens van het dashboard

Vervolgens is kwalitatief bekeken welke voorbeelden worden gevonden in de raadsdocumenten³. Een lijst is voorgelegd aan de opdrachtgever. Deze voorbeelden zijn vervolgens verwerkt in deze rapportage. Het bleek om voorbeelden te gaan van een beperkt aantal gemeenten. Het bleek nog niet heel eenvoudig om voorbeelden uit de grote hoop met raadsinformatie te halen. Om de voorbeelden meer beeldend te maken is in sommige gevallen aanvullend op internet gezocht naar wat meer informatie over het initiatief. Daarnaast is, om voorbeelden te kunnen presenteren uit een groter aantal gemeenten, aanvullend een internetsearch uitgevoerd (Google Nieuws) en zijn enkele voorbeelden opgenomen in deze rapportage. Tot slot was op een webpagina over het steunpakket door opdrachtgever en de VNG gevraagd om voorbeelden die gedeeld kunnen worden te melden. Ook hiervan zijn enkele voorbeelden opgenomen in deze rapportage omdat hiermee een breder en rijker beeld kan worden getoond van de verschillende initiatieven, projecten en interventies die gemeenten inzetten met behulp van of tenminste in lijn met de doelen van het steunpakket. De

³ De voorbeelden zijn opgezocht in de raadsdocumenten die op dit moment in het onderzoek toegankelijk waren gemaakt. Het betreft de raadsdocumenten tot en met 3 augustus 2021.

voorbeelden die opgenomen zijn in hoofdstuk 3 van deze rapportage zijn nu afkomstig uit 22 gemeenten. Waar voorbeelden niet gebaseerd zijn op de webscraping van raadsdocumenten en het dashboard is in voetnoten steeds aangegeven of het voorbeeld gevonden is via een internetsearch of afkomstig is van de lijst met gemelde voorbeelden van het ministerie van VWS of de VNG.

1.4 Leeswijzer

Deze conceptrapportage is opgebouwd van algemeen naar specifiek. Na dit inleidende hoofdstuk gaat hoofdstuk 2 in op het landelijke beeld dat uit dit onderzoek naar voren komt. Dit landelijke beeld krijgt verdere kleuring met een beschrijving van voorbeelden per actielijn. Deze voorbeelden zijn beschreven in hoofdstuk 3.

2 Stand van het land

2.1 Terug naar de hoofdvraag

Kunnen we op basis van dit onderzoek uitspraken doen over de stand van het land? Kunnen we op basis van deze openbare informatie, de raadsdocumenten, inzichtelijk krijgen in welke mate gemeenten (naar aanleiding van het steunpakket) plannen hebben geïnitieerd of geïntensiveerd binnen actielijnen 1 (jeugd), 2 (kwetsbare groepen) en 3 (leefstijl)?

Ten eerste kunnen we vaststellen dat in 93% van de 331 gemeenten waarvan we de raadsstukken 2021 hebben ontsloten, er raadsstukken zijn uit de periode 2021 (tot en met 30 september) waarin een of meerdere woorden voorkomen uit de zoekwoordenlijst.

Ten tweede is het goed om vast te stellen dat de gemeenten die raadsstukken hebben met hits op zoekwoorden, redelijk gelijk verdeeld zijn over Nederland. Er zitten zowel gemeenten van grote omvang als van middelgrote en kleine omvang bij.

Aanvullend is een analyse uitgevoerd waarmee indirect de vraag beantwoord kan worden of er in 2021 meer raadsdocumenten verschenen zijn over een actielijn dan in 2020. Hierbij is gekeken naar de relevantiescore van een document aan de hand van zoekwoorden die specifiek zijn voor een actielijn (zie bijlage). De documenten die een lage actielijn relevantiescore hebben, zijn buiten beschouwing gelaten⁴. Per gemeente is gekeken of er in 2021 meer, minder of een gelijk aantal raadsdocumenten is verschenen.⁵ Er zijn meer gemeenten waarin er van 2020 op 2021 een toename is van raadsdocumenten met een actielijn relevantiescore dan gemeenten waarin er sprake is van een afname. Voor actielijnen 1 en 2 geldt dat het verschil rond de 7 tot 9% is. Voor actielijn 3 is dit verschil 12,7%.

| 2020 versus 2021 | Aantal gemeenten met meer relevante documenten in 2021 | Aantal gemeenten met minder relevante documenten in 2021 | Aantal gemeenten met evenveel relevante documenten in 2021 |
|-----------------------------|--|--|--|
| Actielijn Jeugd | 49,5% | 40,4% | 10,1% |
| Actielijn Kwetsbare groepen | 45,3% | 38,1% | 16,6% |
| Actielijn Leefstijl | 49,8% | 37,1% | 13,0% |

Tabel 1. Aandeel gemeenten dat in 2021 meer, minder of evenveel relevante raadsdocumenten had i.v.m. 2020

Omdat 2020 vanwege de coronapandemie een ongewoon jaar is, is ook de vergelijking gemaakt tussen 2021 en het jaar 2019. Voor de actielijnen 2 en 3 zien we soortgelijke uitkomsten. Er zijn beduidend meer gemeenten waarin in 2021 (in vergelijking met 2019) meer raadsdocumenten over de onderwerpen in actielijnen 2 en 3 zijn verschenen dan gemeenten waar er juist minder raadsdocumenten over de onderwerpen in actielijnen 2 en 3 zijn verschenen. Verschilpercentages zijn nog wat groter, namelijk rond de 21%. Zetten we 2021 af tegen 2019 voor actielijn Jeugd dan zien we dat er in 2021 minder raadsdocumenten verschenen zijn.

| 2019 versus 2021 | Aantal gemeenten met meer relevante documenten in 2021 | Aantal gemeenten met minder relevante documenten in 2021 | Aantal gemeenten met evenveel relevante documenten in 2021 |
|-----------------------------|--|--|--|
| Actielijn Jeugd | 43,9% | 49,2% | 7,2% |
| Actielijn Kwetsbare groepen | 51,8% | 30,6% | 17,6% |
| Actielijn Leefstijl | 54,4% | 33,9% | 11,7% |

Tabel 2. Aandeel gemeenten dat in 2021 meer, minder of evenveel relevante raadsdocumenten had i.v.m. 2019

⁴ Documenten met actielijn-relevantiescore in het laagste kwartiel zijn uitgesloten.

⁵ Er is gecorrigeerd voor het verschil in periode (12 maanden in 2019, 12 maanden in 2020 en 9 maanden in 2021)

Mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat jeugd/jongeren blijvend veel in de aandacht van gemeenten en gemeenteraden staan. Is het niet vanwege welzijn, dan is het wel opvang, onderwijs of jeugdhulp. De steunpakketten van december 2020 en februari 2021 gericht op jeugd hebben op dat volume aan documenten met relevante steekwoorden een kleinere impact. Andere externe factoren zijn meer bepalend voor het volume. Ook kan de aandacht voor tekorten in het jeugddomein dat bijzonder actueel was in 2019 een rol spelen in de vergelijking tussen 2019 en 2021.

Op basis van raadpleging van raadsstukken die naar boven komen in het dashboard stellen we vast dat veel gemeenten melding maken van de verkregen middelen van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl. In een groot deel van de gemeente worden de middelen toegevoegd aan een grotere begrotingspost ter dekking van plannen die de gevolgen van corona moeten bestrijden. Sommige gemeenten melden dat ze nog onderzoek doen naar of in gesprek zijn met maatschappelijke partners over de wijze waarop de middelen kunnen worden ingezet. Andere gemeenten melden niets over besteding. Weer andere gemeenten presenteren een beleids- of actieplan. Deze gemeenten vermelden bij dekking van het beleids- of actieplan dat hiervoor de post ter dekking van coronakosten zal worden ingezet. Daarbij is in de regel niet herleidbaar of dit specifiek gaat over de middelen voortvloeiend uit het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl.

Wij hebben mede op basis van de kwalitatieve analyse de sterke indruk gekregen dat de middelen van het steunpakket door gemeenten ingezet worden ter bestrijding van de gevolgen van corona voor groepen die naar het oordeel van gemeenten het meest getroffen worden. Hierbij lijkt relatief veel aandacht uit te gaan naar jeugd.

De vraag naar de mate waarin gemeenten plannen hebben geïnitieerd of geïntensiveerd is op basis van het voorliggende onderzoek moeilijk te beantwoorden. In hoofdstuk 3 zijn voorbeelden opgenomen waaruit blijkt dat zowel bestaande maatregelen zijn geïntensiveerd als nieuwe maatregelen zijn geïnitieerd (mede) naar aanleiding van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl. Het feit dat deze voorbeelden in de rapportage zijn opgenomen, wil niet zeggen dat ze het stempel 'goed voorbeeld' of 'best practice' verdienen. Er is alleen beoordeeld of ze passend zijn bij de actielijn waaronder ze vermeld staan. Er heeft geen inhoudelijke beoordeling door onderzoekers plaatsgevonden.

2.2 Reflectie van onderzoekers

Het interpreteren van en verder betekenis geven aan deze bevindingen, behoeft bij voorkeur aanvullend kwalitatief onderzoek in de vorm van interviews bij een aantal gemeenten. Deze mogelijke aanvulling is echter geen onderdeel van de verleende opdracht en zou ingaan tegen het uitgangspunt van een beperkte verantwoordingslast voor gemeenten.

Het onderzoeken van raadsstukken brengt beperkingen met zich mee. We weten nog onvoldoende wat bepalend is voor het al dan niet agenderen, bespreken en voorleggen aan de gemeenteraad van beleidsintensivering en nieuwe initiatieven die in lijn zijn met staand beleid van de gemeente. In gemeente A zal men kiezen voor agenderen, voorleggen aan en bespreken met de gemeenteraad terwijl men in gemeente B hier niet voor kiest maar een en ander alleen meeneemt in een passage in de bestuurlijke rapportage over het betreffende beleidsterrein of slechts in de jaarverantwoording achteraf. De beleidscyclus kan ook een rol spelen. Is er bijvoorbeeld begin 2020 een (meerjaren)beleidsplan door de raad vastgesteld dan zal men dit niet opnieuw doen naar aanleiding van middelen van het steunpakket. Zeker niet wanneer deze middelen in lijn met het beleidsplan kunnen worden ingezet en besteed.

De meest relevante stukken betreffen crisisherstelplannen en beleidsnota's (meerjarig) op het terrein van een of meer van de actielijnen van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl. Hierin hebben we de meeste relevante voorbeelden (zie hoofdstuk 3) gevonden.

3 Voorbeelden invulling actielijnen

Hieronder worden voorbeelden gegeven van hoe gemeenten invulling geven aan de drie actielijnen waar het ministerie van VWS zich op richt met het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl. Om voorbeelden te vinden van hoe gemeenten invulling geven aan het steunpakket, is specifiek gekeken naar raadsdocumenten vanaf het tweede kwartaal in 2021, nadat gemeenten te horen kregen dat ze een steunpakket zouden ontvangen. Het vinden van voorbeelden heeft in september plaatsgevonden op de raadsdocumenten t/m 3 augustus. Hiermee is een smalle selectie van voorbeelden gevonden, die niet uitputtend en/of representatief zijn voor hoe het steunpakket ingevuld wordt door gemeenten. Het geeft wel een beeld van hoe invulling is gegeven aan het steunpakket.

Met het steunpakket kunnen gemeenten nieuwe plannen ontwikkelen, aansluiten bij bestaande programma's, of bestaand hulpaanbod intensiveren. Veel gemeenten hebben in de afgelopen jaren preventie-, sportakkoorden of ander beleid gericht op kwetsbare inwoners ontwikkeld. Deze akkoorden en beleidsplannen geven een kader voor nieuwe activiteiten. Bovendien hebben sommige gemeenten al geanticipeerd op nadelige gevolgen van corona op jongeren, kwetsbare inwoners en de leefstijl van inwoners, voordat bekend werd dat het steunpakket beschikbaar zou worden gesteld voor gemeenten. Daarnaast zijn er landelijke programma's zoals Eén tegen eenzaamheid, of maatschappelijke diensttijd, die op het niveau van doelen overlappen met de doelen van het steunpakket.

Veel van de voorbeelden lopen door verschillende actielijnen heen. Zo kan een gemeente inzetten op extra sportaanbod (actielijn 3) voor kwetsbare groepen (actielijn 2) en/of jongeren (actielijn 1). De voorbeelden zijn geclusterd op basis van de beschrijving die het ministerie noemt onder de actielijnen. Dit hoeft niet te betekenen dat een activiteit alleen bijdraagt aan die actielijn.

3.1 Actielijn 1 Sociaal en Mentaal welzijn voor de Jeugd

3.1.1 *Activiteiten gericht op ondersteuning voor sociaal en mentaal welzijn, inclusief gebruik ruimtes*

Het ministerie van VWS verstaat hieronder activiteiten die zich richten op laagdrempelige ondersteuning voor het sociaal en mentaal welzijn van jongeren. Hierbij kunnen gemeenten bijvoorbeeld denken aan het inzetten op:

- a. Weerbaarheidstrainingen;
- b. Het extra coachen van jongeren;
- c. Het inrichten van inloophuizen waar jonge ervaringsdeskundigen en andere jongeren hulp bieden voor mentale ondersteuning;
- d. Het inrichten van buddyprojecten, of meer ontmoetingsmogelijkheden binnen bibliotheken, buurthuizen, sport- en evenementenhallen, et cetera.

In de gemeente 's-Hertogenbosch wordt geïnvesteerd in de versteviging van het netwerk rondom het kind: thuis, school en werk. De gemeente realiseert extra sportaanbod voor jongeren, maar biedt ook culturele activiteiten aan. De gemeente zette in samenwerking met Huis73 in op activiteiten voor jongeren. Jongeren kunnen er terecht om te studeren of creatieve workouts te volgen

Huis73 biedt plek voor jongeren in lastige tijd: "Gelukkig kan ik hier terecht"

Even buiten de deur blokken voor je tentamen, wat aanklooiën met je gitaar in een muziekstudio, je hoofd leegmaken tijdens een sessie mindfulness of meedoen aan een dj-workshop. Al ruim twee maanden is iedereen tussen de 12 en 27 jaar bij Huis73 welkom om te komen studeren of een creatieve work-out te volgen. Allemaal gratis. En niet zonder succes. Jongeren maken ruimschoots gebruik van deze mogelijkheden, inmiddels hebben zij zich al ruim 3500 keer aangemeld voor een activiteit ([link](#)).

De gemeente Krimpen aan den IJssel zet op scholen extra weerbaarheidstrainingen in om de mentale weerbaarheid van jongeren te verhogen.

De gemeente Haarlem organiseert een online conferentie over het thema eenzaamheid onder jongeren. Voor jongeren is dit een beladen thema om over te spreken. Door de coronamaatregelen is dit echter een urgent thema geworden. Het doel is om meer activiteiten te organiseren voor jongeren die zich eenzaam voelen.

Het budget wordt niet altijd volledig ingezet voor de plannen zoals die beschreven zijn in de kamerbrief. Zo zet de gemeente Amsterdam het budget voor laagdrempelige hulp voor jongeren ook in voor het oplossen van knelpunten binnen de (complexe) Jeugd-ggz. Dit komt omdat de gemeente geconfronteerd wordt met een toename in problematiek wat vraagt om een extra investering in de professionele jeugdhulp. De extra middelen moeten wachtlijsten doen verkleinen, maar er wordt ook een respijtoorziening opgezet, om opnames te voorkomen. Wel heeft de gemeente Amsterdam studiezalen opgezet, waar jongeren onder begeleiding buitenshuis kunnen studeren.

Veel gemeenten faciliteren en stimuleren jongeren door (een extra) inzet op het vlak van sport. Deze initiatieven zijn verder uitgewerkt onder actielijn 3 een gezonde leefstijl en mentale vitaliteit.

3.1.2 *Inzet op meer jongerenwerk*

Het ministerie van VWS stimuleert gemeenten met het steunpakket om meer in te zetten op jongerenwerk met een signalerende rol. Daarmee worden jongeren vanuit bepaalde risicogroepen eerder gevonden. De gemeente Zandvoort zet in op extra veldwerk van de organisatie Permens. Deze organisatie richt zich op personen met openbare geestelijke gezondheidszorgproblematiek (verslaving/psychiatrie). Door middel van veldwerk wordt de doelgroep opgespoord, contact gemaakt, gemotiveerd en toegeleid naar passende hulpverlening. In de gemeente Krimpen aan den IJssel wordt ook de inzet van ambulante jongerenwerk geïntensiveerd. Jongerenwerkers worden daarbij nadrukkelijk gevraagd om ook online contact te zoeken met jongeren. Jongeren worden door middel van het project BreakOut Krimpen bovendien gestimuleerd om zelf met ideeën en activiteiten te komen en organiseren. Daarbij kunnen ze ondersteuning krijgen van maatschappelijke culturele en sportieve organisaties. Zo worden er [dansworkshops](#), summer games en beach games georganiseerd. De gemeente Heemstede heeft in samenwerking met een communicatiebureau een gratis online escaperoom georganiseerd voor jongeren tussen de 15 en 27 jaar.

3.1.3 *Luisterlijnen en chats*

Luisterlijnen en chats is een onderwerp waarop middelen vanuit het landelijk te besteden deel van dit steunpakket zijn ingezet. Van de 200 miljoen wordt 50 miljoen landelijk besteed en deze zijn dus ook niet verdeeld over gemeenten. Toch zien we wel dat gemeenten in hun aanpak aandacht besteden aan dit onderwerp onder meer door de doelgroep actief te wijzen op de landelijke initiatieven die voor hen beschikbaar zijn. Daarnaast zijn er ook lokale en regionale initiatieven waar men op wijst.

Een voorbeeld daarvan is de gemeente De Bilt die extra laagdrempelige ondersteuning van jongeren en ouders biedt onder meer via hulplijnen, websites (zie kader) en inloopsprekuren specifiek voor jongeren en ook voor ouders.

Een ander voorbeeld is de gemeente Amsterdam die het initiatief [UpTalk](#) steunt. Verschillende samenwerkingspartners hebben deze chatlijn opgezet waar jongeren die down zijn, gratis en laagdrempelig contact kunnen krijgen met professionele coaches. Amsterdamse jongeren kunnen gedurende corona terecht en wordt een luisterend oor aangeboden. Daarbij krijgen ze ook tips en adviezen van de coaches.

Hulplijnen voor jongeren en ouders

- #skipdecoronadip (Rode Kruis) met online-adviezen, challenges, besloten Instagroepen en coachingssessies met Rode Kruis-psychologen.
- <https://jongerenhulponline.nl/> (de kindertelefoon, de luisterlijn, praten online, MIND Korrelatie, 123 Zelfmoordpreventie).
- www.steunpuntcoronazorgen.nl
- #goedverbonden: gekwalificeerde professionals voor alle gezinsleden die over hun gevoelens of gebeurtenissen willen praten.
- Oudertelefoon
- Omnia Jeugdzorg: een hulplijn voor ouders die vragen hebben over opvoeden. Antwoorden beschikbaar in meerdere talen.

3.2 Actielijn 2 intensivering lokale initiatieven welzijn kwetsbare groepen

3.2.1 Intensiveren aanpak eenzaamheid

Het ministerie van VWS wil dat er extra contact met ouderen gezocht wordt, of dat nu via huisbezoeken, digitaal of belcontact gebeurt. Voor kwetsbare inwoners die zich eenzaam voelen, is het belangrijk dat zij:

- a. Alsnog kunnen rekenen op een helpende hand die bijvoorbeeld boodschappen voor ze doet;
- b. Contact kunnen leggen met anderen en activiteiten organiseren en zo zingeving ervaren.

Veel gemeenten hebben oog voor de aanpak van eenzaamheid onder inwoners:

- a. De gemeente Borger-Odoorn⁶ ontwikkelt projecten om eenzaamheid tijdens de coronacrisis tegen te gaan. Daarbij maakt het ook de link naar de culturele sector. [Cultuurmakers](#) kunnen een subsidie ontvangen van de gemeente voor projecten die eenzaamheid bestrijden;
- b. De gemeente Assen⁷ heeft een lokale ondernemer ondersteund om eenzaamheid onder ouderen te bestrijden. [Antje's Taverne](#) is een initiatief dat al enkele jaren loopt. In de coronaperiode is het initiatief verder uitgebreid en met de subsidie van de gemeente wil de ondernemer een verdere professionaliseringslag maken. In de Taverne vinden ouderen een combinatie van ontmoeting en in beweging komen. De ouderen krijgen een gezonde maaltijd en in de beweegtuin kunnen ze sporten;
- c. De gemeente Heusden⁸ breidt de week van de eenzaamheid uit, omdat ouderen ten gevolge van isolement door corona, meer vereenzaamd zijn. Daarom organiseren de gemeente en vrijwilligersorganisaties [325 activiteiten](#) in de week tegen eenzaamheid. Ouderen kunnen bijvoorbeeld deelnemen aan activiteiten als dansen, yoga, biljarten of gym;
- d. De gemeente Soest⁹ heeft een nieuw signaalpunt '[Soest tegen eenzaamheid](#)' ingericht. Daar kunnen inwoners laagdrempelig zorgen over eenzame inwoners delen. Ook inwoners die zelf eenzaam zijn kunnen terecht bij het signaalpunt. Meldingen worden opgevolgd door een huisbezoek binnen 48 uur;

⁶ Gevonden op basis van internetsearch.

⁷ Gevonden op basis van internetsearch.

⁸ Gevonden op basis van internetsearch.

⁹ Gevonden op basis van internetsearch.

“Ik heb de afgelopen periode gemerkt dat er veel mensen zijn die iets willen betekenen voor mensen die eenzaam zijn, ook omdat zij in hun omgeving mensen zien die eenzaam zijn. Dat hoor ik van inwoners, maar ook bijvoorbeeld van ondernemers uit onze gemeente. Ik ben blij dat wij die nu een meldpunt kunnen bieden waar zij heen kunnen met een signaal als het moeilijk is dit zelf bespreekbaar te maken. Ik hoop dat het Signaalpunt heel goed gebruikt gaat worden. Niet alleen door inwoners die eenzaamheid bij anderen signaleren, maar ook door inwoners die zich eenzaam voelen en hier iets aan willen doen.” - Wethouder Liesa van Aalst, gemeente Soest.

- e. In Drimmelen¹⁰ kunnen inwoners een [canvasdoekje](#) krijgen waarop ze het thema eenzaamheid op eigen wijze kunnen uitbeelden. De bedoeling is dat de doeken daarna zichtbaar voor de ramen worden geplaatst, zodat het thema onder de aandacht wordt gebracht;
- f. De gemeente 's-Hertogenbosch zet in op het versterken van de digitale vaardigheden van inwoners, om het sociale contact te bevorderen;
- g. De gemeente Katwijk organiseert extra huisbezoeken voor 75-plussers en extra koffiemomenten in buurthuizen, om het sociale isolement en eenzaamheid onder kwetsbare ouderen te doorbreken. Daarnaast zet het in op een communicatiecampagne om ontmoeting tussen inwoners te stimuleren;
- h. In het project 'Het Beste van Kampen'¹¹ worden samen met ouderen allerlei (culturele) activiteiten ontwikkeld. De ontwikkelingswensen en mogelijkheden van de ouderen vormen het uitgangspunt. Dit heeft tot op heden geleid tot het realiseren van culturele ontmoetingen op drie verschillende plekken voor zelfstandig wonende senioren. Deze groepen hadden eerder aangegeven in sociaal isolement te zitten door de coronacrisis.

Zoals het laatste voorbeeld ook laat zien: veel gemeenten combineren verschillende actielijnen met elkaar. In dit geval inzet van cultuur op eenzaamheid aan te pakken. Veel andere gemeenten zetten in op de combinatie van sport en ontmoeting. Ook hiermee worden problemen als eenzaamheid aangepakt. Deze activiteiten zijn verder omschreven in 3.3.

3.2.2 *Extra begeleiding en ondersteuning van mensen die psychisch kwetsbaar zijn en mensen met (verstandelijke) beperking thuis en mensen die dak- of thuisloos zijn*

Naast het aanpakken van eenzaamheid in de coronaperiode, wil het ministerie van VWS ook extra begeleiding en ondersteuning voor mensen die psychisch kwetsbaar zijn, mensen met een (verstandelijke) beperking, of mensen die dak- of thuisloos zijn. Veel gemeenten zetten al vlak na de uitbraak van de coronacrisis in op het opzetten van verschillende voorzieningen voor kwetsbare inwoners. Zo ook de gemeente Amsterdam. De gemeente kiest ervoor om de middelen van het steunpakket sociaal en maatschappelijk welzijn deels te gebruiken voor de uitbreiding van deze voorzieningen. Een voorbeeld hiervan is de [time-outvoorziening](#), die opgezet is door clubhuis De Waterheuvel voor mensen die in een psychische crisis dreigen te raken. Mensen kunnen 's avonds naar deze plek toegaan, wanneer ze dreigen in een crisis te komen. De gemeente Amsterdam intensiveert bovendien het aantal crisisbedden voor volwassenen, de opvang van buitenlandse arbeidskrachten die hun werk en woning verloren. Ook andere gemeenten hebben oog voor kwetsbare doelgroepen:

- a. De gemeente Den Bosch heeft in het bijzonder aandacht voor mensen die in armoede leven. De gemeente creëert bewustwording voor financiën onder jongeren door middel van een schuldenescaperoom, maar investeert ook extra in de activiteiten van haar samenwerkingspartner op het gebied van schuldhulpverlening;
- b. De gemeente Dordrecht richt zich onder andere op het verbeteren van de digitale vaardigheden van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt;
- c. De gemeente Zandvoort wil kwetsbare inwoners werkervaring op laten doen en tegelijkertijd een bijdrage laten leveren aan de circulaire economie. Hiervoor werkt het samen met [Ecosol](#). De gemeente wil een deel van het

¹⁰ Toegevoegd op basis van meldingslijst voorbeelden ministerie van VWS.

¹¹ Gevonden op basis van internetsearch (Google Nieuws).

steunpakket reserveren om meer deelnemers te werven en zo de participatie van kwetsbare inwoners te bevorderen;

- d. De gemeente Katwijk organiseert extra participatiewerkshops voor statushouders;
- e. Meerdere gemeenten geven extra middelen aan voedselbanken;
- f. Daarnaast zet de gemeente Waalwijk¹² in op een pilot voor een nieuwe laagdrempelige voorziening waar psychisch kwetsbare mensen (tijdelijk) aan de slag kunnen (dagbesteding). Hier kan dan ook gewerkt worden aan herstel. Bij succes komt er zo'n voorziening in meer kernen binnen de gemeentegrenzen.

3.2.3 Cultuur: opschalen initiatieven kunst en cultuur voor kwetsbare groepen

Het ministerie van VWS wil gemeenten stimuleren om initiatieven te stimuleren op het vlak van kunst en cultuur voor kwetsbare groepen: *“Culturele activiteiten kunnen verder bij uitstek mensen steunen die door corona in eenzaamheid, gebrek aan zingeving of depressiviteit zijn geraakt.”*

De gemeente De Bilt koppelt kinderen met een taalachterstand aan een zomerschool, waarbij de kinderen in hun vrije tijd leren over taal en cultuur. Ze worden in contact gebracht met de culturele en educatieve mogelijkheden die de Bilt biedt, zoals de bibliotheek, een buurtboerderij, het KunstenHuis. Daarnaast combineert de gemeente De Bilt de middelen voor sociaal en maatschappelijk welzijn met het project maatschappelijke diensttijd (MDT). Er was al een project: [Launch your future](#) en in april 2021 is een tweede MDT-project opgezet: WijzijnDeBilt. Bij 'Launch your future' wordt samengewerkt met het KunstenHuis en kunnen inwoners van 15 tot 30 jaar deelnemen aan cultuurprojecten. Daarbij werken deelnemers toe naar een creatief eindproduct en Bij WijzijnDeBilt kunnen jongeren bijvoorbeeld hun [muzikale talent ontdekken](#), door onder leiding van coaches hun eigen muziek te maken. Ook andere gemeenten zetten in op de combinatie van cultuur en jongeren. Bijvoorbeeld de gemeente Amsterdam door middel van het project [Midzomer Mokum](#), waar jongeren die door de coronatijd een moeilijke periode hebben, kunnen deelnemen aan een zomerprogramma waarin ook culturele activiteiten worden aangeboden. Zie voor weer een ander voorbeeld ook het initiatief in Kampen zoals eerder beschreven in paragraaf 3.2.1.

3.3 Actielijn 3 een gezonde leefstijl en mentale vitaliteit

Gedurende de coronapandemie was het risico op een ongezonde leefstijl groter. Het ministerie van VWS wil met het steunpakket een impuls geven aan een gezonde leefstijl door bijvoorbeeld:

- a. Intensiever samen te werken met sportverenigingen en sportakkoorden te sluiten;
- b. Leefstijlinterventies te promoten, ondersteund door het Centrum Gezond Leven;
- c. Onder jongeren een leefstijltraject aan te bieden via JOGG en Gezonde Schoolactiviteiten;
- d. Communicatie over een gezonde leefstijl en;
- e. Activiteiten te organiseren die de mentale weerbaarheid van (thuis)werkenden verhogen.

Veel gemeenten zetten met de extra middelen in op (uitbreiding van) leefstijlinterventies, zowel voor ouderen als jongeren:

- a. De gemeente Katwijk doet dit door middel van het concept van Vitality Clubs. In 2016 ontstond landelijk het idee van Vitality Clubs, waar deelnemers gezamenlijk kunnen bewegen. Ze worden enerzijds fit en anderzijds ontmoeten ze nieuwe mensen. In de gemeente Katwijk waren eind 2020 in twee wijken al [Vitality Clubs](#) voor 50-plussers. De middelen van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl worden gebruikt door de gemeente Katwijk door ook in de andere vijf wijken Vitality Clubs op te richten. Zo is er in de gehele gemeente laagdrempelig aanbod voor 50-plussers om te sporten en anderen te ontmoeten;
- b. De gemeente Helmond¹³ zet, op soortgelijke wijze als in Katwijk, [buurtsportcoaches](#) in om ouderen in de wijk te laten bewegen. Ook in Amersfoort zien we een soortgelijk initiatief met het programma [sociaal vitaal](#);

¹² Gevonden op basis van internetsearch (Google Nieuws).

¹³ Toegevoegd op basis van meldingslijst voorbeelden ministerie van VWS.

-
- c. In Vlaardingen¹⁴ kunnen inwoners met een zorgbehoefte [begeleid wandelen, fietsen en varen](#). Dit wordt mogelijk gemaakt door stichting Vlaardingen in beweging en verschillende zorgaanbieders. Door samen te bewegen wordt de kwaliteit van leven van inwoners met een zorgbehoefte verhoogd;
 - d. De gemeente Zandvoort richt zich op het Cool 2be Fit programma voor 18-plussers. Het doel van dit programma is om mensen gezonder te laten eten, een duurzame gedragsverandering te realiseren en zo overgewicht te verminderen. Dit programma wordt sinds 2019 onder voorwaarden vergoed door de zorgverzekeraar. Huisartsen, fysiotherapeuten en maatschappelijk werkers kunnen mensen inschrijven voor een levensstijlprogramma. De deelnemer krijgt advies over begeleiding bij een gecombineerde leefstijlinterventie, gezonde voeding en het aanleren van gezonde eetgewoontes. De gemeente zet de coronamiddelen in om extra beweegaanbod op te zetten voor kwetsbare inwoners die mede door corona niet meer aan beweging kunnen doen. De gemeente Zandvoort kijkt ook naar jongeren met overgewicht, en wil voor hen een JOGG- (Jongeren op gezond gewicht) team opzetten. Naast deze gerichte activiteiten op doelgroepen met een risico op gezondheidsproblemen wegens een slechte leefstijl, investeert de gemeente Zandvoort ook in een multifunctioneel tennis-, handbal- en voetbalveld en werkt daarvoor samen met lokale sportverenigingen. Het sportaanbod wordt op die manier uitgebreid. In de plannen is ook expliciet aandacht voor de oudere doelgroep. De gemeente ontwikkelt ook een [skatepark](#) gericht om inwoners uit te dagen tot beweging en ontmoeting. Deze voorziening is toegankelijk voor jong en oud. Tot slot zet de gemeente door middel van marketingcampagnes in op het werven van vrijwilligers voor (sport)verenigingen;
 - e. De gemeente Zaanstad investeert in [activiteiten](#) om jongeren aan het sporten en bewegen te krijgen;
 - f. In de gemeente Leeuwarden¹⁵ worden sport- en beweegactiviteiten ([summer games](#)) georganiseerd voor jongeren van 13 - 27 jaar in de periode van juni tot november 2021;
 - g. De gemeente Den Helder¹⁶ start met een nieuwe aanpak om kinderen met overgewicht een gezondere leefstijl aan te leren. Daarbij wordt er meer samengewerkt met professionals uit het sociaal en medische domein. De aanpak richt zich op het systeem rondom het gezin;
 - h. De gemeente Houten¹⁷ zet in op het [werven van vrijwilligers](#) bij sportverenigingen. De gemeente wil zo meer leden krijgen die bovendien de sportverenigingen kunnen ondersteunen en om het sportaanbod in de gemeente een impuls te geven. Ook zet de gemeente in op extra zwemlessen, omdat de zwemvaardigheid van kinderen afgenomen is.

Andere gemeenten, zoals de gemeente 's-Hertogenbosch oriënteert zich (rond publicatie van het raadsdocument) nog hoe het de extra middelen gaat inzetten binnen het thema gezondheid. Daarbij wordt gedacht aan eenmalige extra activiteiten die aansluiten op het uitvoeringsplan positieve gezondheid van de gemeente. Daarbij kan gedacht worden aan een bewustwordings- en activatiecampagne Samen Gezond, leefstijlcoaching en een regionaal leefstijlplatform. Daarnaast wil de gemeente door middel van de interventie [LEFF](#), jongere kinderen met overgewicht een tijdelijke impuls geven, speelplekken upgraden en het preventieaanbod in de basis-ggz tijdelijk vergroten.

Een deel van de landelijk ingezette middelen zijn in deze actielijn ingezet op de gezonde leefstijl en mentale vitaliteit van werkenden waaronder ondernemers die het vanwege deze crisis mentaal zwaar hebben. De inzet richt zich onder meer op (MKB) ondernemers en werkenden die door het gebrek aan werk, het langdurig thuiswerken of het werk in een vitaal beroep (bijvoorbeeld zorg en onderwijs) een verhoogd risico hebben op burn-out en andere mentale klachten. Landelijk is hiervoor onder meer ingezet op de versterking van bestaande initiatieven als het programma Vitaal Bedrijf en het Meerjarenprogramma Depressiepreventie. Lokaal zijn ondernemers zeker in beeld maar in de raadsdocumenten gaat het met name om economische en arbeidsmarkt gerelateerde steunpakketten. Zo noemt de gemeente Almere in haar Corona Thermometer een heroriëntatietraject voor ondernemers zodat zij zich breder kunnen oriënteren op het

¹⁴ Toegevoegd op basis van meldingslijst voorbeelden ministerie van VWS.

¹⁵ Toegevoegd op basis van meldingslijst voorbeelden ministerie van VWS.

¹⁶ Gevonden op basis van internetsearch.

¹⁷ Gevonden op basis van internetsearch.

ondernemen, bedrijfsvoering en de arbeidsmarkt. In de raadsdocumenten lijkt minder aandacht voor andere aspecten van mentale vitaliteit van deze doelgroep. Ook thuiswerkenden worden vooral in andere contexten genoemd.

4 Conclusie

Op basis van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat verschillende gemeenten plannen geïnitieerd en/of geïntensiveerd hebben die in lijn liggen met de bestedingsdoelen van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl. Er is geen inzicht verkregen in de mate waarin gemeenten dit hebben gedaan, welk deel van de plannen of initiatieven nieuw waren en welk deel een intensivering is van lopende initiatieven.

In de raadsdocumenten van 2021 is ten opzichte van 2019 en 2020 meer aandacht gekomen voor de onderwerpen vallend onder actielijn 2 (kwetsbare groepen) en 3 (leefstijl). Het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl kan hieraan een bijdrage hebben geleverd. Ook voor actielijn 1 (jeugd) is in de raadsdocumenten van 2021 ten opzichte van 2020 een lichte stijging te zien. Ten opzichte van 2019 is echter sprake van een lichte daling. Er is geen nader onderzoek gedaan naar de oorzaken hiervan.

Op basis van raadpleging van raadsstukken die naar boven komen in het dashboard stellen we vast dat veel gemeenten melding maken van de verkregen middelen van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl. In een groot deel van de gemeente worden de middelen toegevoegd aan een grotere begrotingspost ter dekking van plannen die de gevolgen van corona moeten bestrijden. Sommige gemeenten melden dat ze nog onderzoek doen naar of in gesprek zijn met maatschappelijke partners over de wijze waarop de middelen kunnen worden ingezet. Andere gemeenten melden niets over besteding. Weer andere gemeenten presenteren een beleids- of actieplan. Deze gemeenten vermelden bij dekking van het beleids- of actieplan dat hiervoor de post ter dekking van coronakosten zal worden ingezet. Daarbij is regelmatig niet herleidbaar of dit specifiek gaat over de middelen voortvloeiend uit het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl.

Onderzoekers hebben mede op basis van de kwalitatieve analyse sterk de indruk gekregen dat de middelen van het steunpakket door gemeenten ingezet worden ter bestrijding van de gevolgen van corona voor groepen die naar het oordeel van gemeenten het meest getroffen worden. Hierbij lijkt relatief veel aandacht uit te gaan naar jeugd.

De voorbeelden geven een meer levendig beeld van de initiatieven en intensiveringen die in gemeenten hebben plaatsgevonden. Ze kunnen mogelijk dienen als inspiratie voor andere gemeenten. Het feit dat ze in deze rapportage opgenomen zijn, wil niet zeggen dat ze het stempel 'goed voorbeeld' of 'best practice' verdienen. De voorbeelden zijn alleen beoordeeld of ze passend zijn bij de actielijn waaronder ze vermeld staan. Er heeft geen inhoudelijke beoordeling plaatsgevonden.

De techniek om raadsdocumentatie inzichtelijk te maken via webscraping-technieken werkt. De strategie om via zoekwoorden en toepassing van algoritmes de meest relevante documenten boven tafel te krijgen heeft nog verdere doorontwikkeling. Het is zeer behulpzaam geweest bij het verkrijgen van een landelijk beeld. Voor het doel om makkelijk toegang te krijgen tot voorbeelden heeft de toegepaste strategie minder goed gewerkt.

Bijlage 1: Zoekwoorden

De volgende zoekwoorden zijn gebruikt bij het vinden van relevante raadsdocumenten. De zoekwoordenlijst is opgedeeld in algemene zoekwoorden, zoekwoorden voor actielijn 1, actielijn 2 en actielijn 3.

Algemeen

- (Sociaal en mentaal) welzijn
- Welbevinden
- Maatschappelijk steunpakket
- Sociale ondersteuning
- Eenzaamheid
- Psychische kwetsbaarheid/problematiek/welbevinden
- Mentale ondersteuning

Actielijn 1: jeugd

- Jeugd
- Kwetsbare jeugd/jongeren
- Sociale activiteiten
- Digitale activiteiten
- Ondersteuningsactiviteiten
- Weerbaarheidstraining
- Coaching van jongeren
- Inloophuizen
- Buddyprojecten
- Jongerenwerk
- Jeugdhulp
- Jeugdgezondheidszorg
- Schoolmaatschappelijk werk

Actielijn 2: kwetsbare groepen

- Kwetsbare groepen
- Mentale vitaliteit
- Mantelzorg
- Dak- en thuislozen
- Ouderen
- Lokale coalitie
- Huisbezoeken
- Licht verstandelijke beperking
- Dag invulling/structuur
- Digitaal contact
- Boodschappen hulp/service
- Buurthuizen
- Culturele activiteiten
- Dagbesteding
- Begeleiding

Actielijn 3: leefstijl

- Sport
- Bewegen
- Buurtsportcoaches
- Sportakkoord
- Fit
- Vitaal
- Gezonde voeding
- (Gezonde) leefstijl
- Overgewicht
- Roken
- Leefstijlinterventies
- Centrum Gezond Leven
- JOGG
- Gezonde school
- Thuiswerkende

Na akkoord van opdrachtgever zijn op verzoek van een derde partij, het RIVM, in het belang van ander onderzoek twee zoekwoorden toegevoegd:

- Erkende interventies
- Effectieve interventies

Bijlage 2: Frequentietabel zoekwoorden

| Actielijn 1 | Aantal Hits |
|----------------------------|-------------|
| jeugdhulp | 165.729 |
| jeugd | 153.719 |
| jeugdgezondheidszorg | 16.983 |
| jongerenwerk | 14.756 |
| kwetsbare jongeren | 3.677 |
| schoolmaatschappelijk werk | 1.230 |
| sociale activiteiten | 1.196 |
| kwetsbare jeugd | 364 |
| inloophuizen | 347 |
| weerbaarheidstraining | 236 |
| ondersteuningsactiviteiten | 167 |
| digitale activiteiten | 144 |
| buddyprojecten | 49 |
| coaching van jongeren | 48 |

| Actielijn 2 | Aantal Hits |
|--------------------------------|-------------|
| begeleiding | 107.120 |
| ouderen | 88.897 |
| dagbesteding | 28.423 |
| mantelzorg | 26.555 |
| kwetsbare groepen | 14.683 |
| welbevinden | 9.414 |
| daklozen | 6.673 |
| dak- en thuislozen | 6.158 |
| huisbezoeken | 5.518 |
| culturele activiteiten | 4.596 |
| buurthuizen | 3.881 |
| licht verstandelijke beperking | 1.867 |
| digitaal contact | 438 |
| thuislozen | 209 |
| daginvulling | 131 |
| mentale vitaliteit | 56 |
| dagstructuur | 15 |
| boodschappenservice | 8 |
| boodschappenhulp | 2 |

| Actielijn 3 | Aantal Hits |
|-----------------------|-------------|
| sport | 135.577 |
| bewegen | 46.913 |
| vitaal | 23.830 |
| sportakkoord | 11.459 |
| roken | 9.683 |
| gezonde leefstijl | 9.007 |
| overgewicht | 8.492 |
| fit | 4.379 |
| gezonde school | 4.277 |
| buurtsportcoaches | 3.480 |
| jogg | 2.708 |
| gezonde voeding | 2.707 |
| leefstijlinterventies | 300 |
| thuiswerkende | 134 |
| gezonde levensstijl | 9 |

| Algemeen | Aantal Hits |
|-----------------------------|-------------|
| eenzaamheid | 28.032 |
| psychische kwetsbaarheid | 2.387 |
| psychische problematiek | 2.060 |
| mentaal welzijn | 958 |
| sociaal welzijn | 438 |
| mentale ondersteuning | 319 |
| sociale ondersteuning | 253 |
| effectieve interventie | 75 |
| maatschappelijk steunpakket | 69 |
| psychische welbevinden | 8 |
| erkende interventie | 6 |

Bijlage 3: Reeks steunpakketten

Om de impact van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl beter in beeld te krijgen is het van belang even uit te zoomen. Het steunpakket is onderdeel van het vierde bredere steunpakket vanuit de overheid. In de eerdere coronasteunpakketten waren er naast steun voor ondernemers ook onderdelen gericht op dezelfde doelgroepen van het steunpakket Sociaal en mentaal welzijn en leefstijl waarvan de inzet nu is onderzocht en de resultaten zijn neergelegd in deze rapportage. Zo is er eind 2020 besloten tot een steunpakket voor ontmoeting en mentaal welzijn jeugd (Kamerbrief van 8 december 2020) en zijn er steunpakketten voor continuïteit lokale jeugdorganisaties en zorg, extra en gerichte aanpak bestrijding jeugdwerkloosheid (6 oktober 2020) en zijn er steunpakketten voor onderwijs (Nationaal Programma Onderwijs). Op een webpagina van het NJi is een overzicht geplaatst van de steunpakketten voor jeugd¹⁸.

| Datum | Naam steunpakket | Omvang in miljoenen € | Inhoud steunpakket |
|---------|---|-------------------------|--|
| 09.2020 | Coronasteun aan lokale jeugdorganisaties | 7,3 | Compensatie voor coronaschade van 2.900 lokale vrijwilligersorganisaties voor jeugd. Het gaat onder meer om scoutinggroepen, speeltuinen, jeugd- en jongerenwerk, stads- en kinderboerderijen, kindervakantiewerk en jeugdkampen. |
| | Compensatie meerkosten corona in 2021 zorgaanbieders Jeugd en Wmo | N.b. | Compensatie meerkosten om de zorg in 2021 te continueren in de coronacrisis. Bedrag is afhankelijk van gemaakte meerkosten door zorgaanbieders Wmo en Jeugd. |
| 10.2020 | Extra en gerichte aanpak bestrijding jeugdwerkloosheid | 80 (263) | Gemeenten en scholen vullen samen drie maatregelen in om schoolverlaters te ondersteunen naar vervolgonderwijs of werk: (a) Begeleiding in het laatste schooljaar; (b) Ondersteuning naar werk, eventueel in combinatie met bij- of omscholing (c) Nazorg Onderwijs ontvangt extra middelen voor jeugdigen die langer in onderwijs blijven i.p.v. uitstromen naar arbeidsmarkt. |
| 10.2020 | Nationaal Programma Onderwijs | 346 in 3 jaar | Extra geld om in samenwerking met scholen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs, kinderopvang, jeugdgezondheidszorg, bibliotheken en andere partijen aanvullend activiteiten aan te bieden om de vaardigheden van leerlingen op cognitief, sociaal en emotioneel vlak te stimuleren. Gemeenten zorgen voor een lokale, integrale en meerjarige aanpak. |
| 12.2020 | Steunpakket voor ontmoeting en mentaal welzijn | 40 15 3,5 | Kleinschalige activiteiten gericht op sociaal welzijn door gemeenten i.s.m. jongeren. Extra subsidieronde voor gemeenten - Maatschappelijke diensttijd initiatieven in coronatijd Landelijke subsidies specifieke initiatieven voor versterken mentale weerbaarheid voor jongeren |
| 02.2021 | Steunpakket sociaal en mentaal welzijn en leefstijl | 150 (50) | Actielijn 1 Jeugd Actielijn 2 Kwetsbare groepen Actielijn 3 Leefstijl Versterking landelijke initiatieven |

Tabel 3. Tijdslijn relevante steunpakketten

De meeste overlap is er met het steunpakket voor ontmoeting en mentaal welzijn jeugd (Kamerbrief 8 december 2020¹⁹) waarmee 58,5 miljoen beschikbaar is gemaakt. In de kamerbrief wordt dit als volgt toegelicht.

“Het grootste deel van het jeugdpakket (€ 55 miljoen) gaat naar gemeenten: Gemeenten gaan samen met jongeren kleinschalige activiteiten (coronaproof) organiseren (€ 41,5 miljoen). Hiervoor worden middelen (€ 26,5 miljoen) bijgeschreven in het Gemeentefonds. Daarnaast wordt een deel via de subsidieronden van MDT (€ 15 miljoen) in de eerste helft van 2021 besteed aan projecten waarbij gemeenten betrokken zijn; Gemeenten zetten meer jongerenwerkers in om jongeren in achterstandswijken en uit risicogroepen beter te

¹⁸ [Overzicht steunpakketten voor jeugd | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](#)

¹⁹ [Kamerbrief stand van zaken COVID-19 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

bereiken (€ 13,5 miljoen).” [...] “Naar aanleiding van de signalen over mentale gezondheidsproblemen bij jongeren wordt vanuit het Jeugdpakket € 3,5 miljoen ingezet op laagdrempelige preventieve ondersteuning van jongeren op het gebied van mentale gezondheid. Zo wil de staatssecretaris van VWS de komende periode meer (digitale) platforms en lokale activiteiten van jongeren voor jongeren steunen om meer jongeren (waaronder specifieke doelgroepen) te bereiken.”

Het steunpakket van € 58,5 miljoen komt bovenop het coronapakket dat al eerder beschikbaar gesteld is voor de aanpak van jeugdwerkloosheid, verminderen van leerachterstanden, voor de continuïteit van onderwijs en beschikbaar gestelde middelen voor de huisvesting voor dak- en thuisloze jongeren (onderdeel van € 200 miljoen)²⁰.

Jeugdpakket deel 1: december 2020 - april 2021

| Voor | Doel | Financiën | Verdeling gelden |
|----------------------------|--|------------|--|
| Mentale weerbaarheid | Initiatieven voor versterken mentale weerbaarheid voor jongeren | € 3,5 mln | Via landelijke subsidiering door VWS van specifieke initiatieven |
| Activiteiten voor jongeren | Kleinschalige activiteiten voor sociaal welzijn gemeenten samen met jongeren | € 26,5 mln | Algemene uitkering |
| Jongerenwerk | Extra inzet van jongerenwerk | € 13,5 mln | Algemene uitkering |

Tabel 4. Jeugdpakket deel 1 (bron: <https://www.nji.nl/coronavirus/overzicht-steunpakketten-voor-jeugd>)²¹

Relevant zijn hierin de middelen die via de Algemene uitkering aan gemeenten ter beschikking worden gesteld. Het betreft de kleinschalige activiteiten voor sociaal welzijn van jongeren en de extra inzet van jongerenwerk. Deze onderwerpen zouden vanaf december 2020 dus al vaker in de raadsstukken terug kunnen komen.

²⁰ <https://vng.nl/nieuws/extra-budget-perspectief-voor-jongeren-in-coronatijd>

²¹ NB. In deze tabel ontbreken de middelen die via Maatschappelijke Dienst Tijd (MDT) worden ingezet (€ 15 miljoen).

Bijlage 4: Technische toelichting

Voor dit onderzoek hebben wij gebruikgemaakt van openbare raadsinformatie. Via [Open Raadsinformatie](#) is het mogelijk om de raadsdocumenten van 110 gemeenten te doorzoeken. Hiervoor hebben wij gebruikgemaakt van een door Significant Insights ontwikkelde zoektool, die naast deze 110 gemeenten ook (door middel van API's) de raadsdocumenten van 221 extra gemeenten kan doorzoeken. In totaal hebben wij voor dit onderzoek de raadsdocumenten van raadsinformatie van 331 van de 352 gemeenten (94%) doorzocht.²² Alle gepubliceerde documenten inclusief pdf's van deze gemeenten zijn daarmee doorzoekbaar geworden.

De eerste stap van de analyse was het selecteren/filteren van de relevante raadsdocumenten. Hiervoor hebben wij de volgende stappen doorlopen:

- a. Het filteren van documenten op basis van zoekwoorden. De opdrachtgever had zoekwoorden per actielijn (zie bijlage) opgegeven. In alle toegankelijk gemaakte raadsdocumenten van 331 van de 352 gemeenten is gekeken of ten minste één van de zoekwoorden voorkomt. Door ook de periode voorafgaand aan het uitkomen van dit specifieke steunpakket te betrekken in de analyse is het mogelijk om het aantal documenten met specifieke zoekwoorden van voor en na het ontstaan van het steunpakket in beeld te brengen. Resultaat van deze tussenstap zijn 119.000 documenten in de periode januari 2020 tot en met 30 september 2021 waarin ten minste één van de zoekwoorden terugkomt.
- b. Vervolgens hebben wij het 'Word2Vec' algoritme gebruikt om extra context-gerelateerde zoekwoorden te vinden. Word2vec is een machine learning model die aan de hand van de directe context van woorden een vector representatie (rij van 100 - 300 getallen) leert voor woorden. Hij leert verbanden herkennen zoals dat het verschil tussen koning en koningin hetzelfde is als tussen man en vrouw. Dit model laten we verbanden leren op de voorselectie van 99k documenten waar al iets van terminologie in gevonden is. Dit heeft geresulteerd in 367 extra zoekwoorden die zijn geverifieerd met de opdrachtgever. Deze worden gebruikt om de relevantiescores per actielijn te berekenen;
- c. Met behulp van het TF-IDF (Term Frequency- Inverse Document Frequency) algoritme wordt een gewogen score toegekend aan de zoekwoorden:
 - i. TF: De score gaat omhoog als termen vaak gebruikt worden in een tekst, omdat deze termen waarschijnlijk belangrijker zijn voor de tekst. Door alleen TF te gebruiken zullen echter wel stopwoorden, lidwoorden et cetera de hoogste scores krijgen;
 - ii. IDF corrigeert hiervoor door te kijken naar hoe uniek een woord is. Als hij in elke document voorkomt zoals: 'de', 'het' of 'een' zal de score naar beneden gedrukt worden.
- d. De TF-IDF relevantie-scores worden in het dashboard per geselecteerd woord bij elkaar opgeteld. Per actielijn wordt ook per document een aparte score berekend, een som van de relevantie-scores van elk woord (inclusief de extra gevonden zoekwoorden). Tegen de scheefheid van de verdeling ondergaan deze scores vervolgens een logaritmische transformatie en een normalisatie. Dit resulteert in een score tussen de 0 - 100. Een document krijgt hiermee een dynamische score per geselecteerd woord en een statische score per actielijn. De scores geven een indicatief beeld en geen 'harde waarheid'. Een gemeente met veel hoog scorende documenten betekent dat de betreffende gemeente in relatief veel raadsdocumenten gesproken heeft over onderwerpen die ook onderdeel zijn van het steunpakket. Echter indien een gemeente actief is op het gebied van het steunpakket, maar dit niet met documentatie bespreekt in de gemeenteraad, dan vinden wij daar ook geen documenten van;
- e. De gevonden documenten zijn gepresenteerd in een dashboard. Het is in dit dashboard mogelijk om diverse doorsnedes en filters te maken. Dit kan bijvoorbeeld voor de drie actielijnen van het steunpakket maar het is ook mogelijk om specifieke zoekwoorden en/of tijdsframes te selecteren. Om een nadere selectie te maken hebben

²² Dit betreft aantallen zoals deze gelden na de update van het databestand en dashboard in oktober. Het betreft nu raadsdocumenten tot en met 30 september 2021.

wij twee extra filters toegevoegd aan het dashboard: COVID-19 (of synoniemen van COVID-19) en steunpakket. Deze filters kunnen gebruikt worden om enkel de documenten te selecteren waarin ook gesproken wordt over COVID-19 (ca. 50.000 documenten), het woord 'steunpakket' (2.132 documenten) of de combinatie van beide filters (2.065 documenten).

Vervolgens is kwalitatief bekeken welke voorbeelden gevonden worden in de raadsdocumenten. Een lijst is voorgelegd aan de opdrachtgever. Vervolgens zijn voorbeelden verwerkt in de conceptrapportage. Om de voorbeelden meer beeldend te maken is in sommige gevallen aanvullend op internet gezocht naar wat meer informatie over het initiatief.

Bijlage 5: Gemeenten met voorbeeld in hoofdstuk 3

| nr. | Gemeente | Bron |
|-----|------------------------|-----------------------|
| 1 | 's-Hertogenbosch | Vanuit raadsscape |
| 2 | Krimpen aan den IJssel | Vanuit raadsscape |
| 3 | Haarlem | Vanuit raadsscape |
| 4 | Amsterdam | Vanuit raadsscape |
| 5 | Zandvoort | Vanuit raadsscape |
| 6 | Krimpen aan den IJssel | Vanuit raadsscape |
| 7 | De Bilt | Vanuit raadsscape |
| 8 | Katwijk | Vanuit raadsscape |
| 9 | Dordrecht | Vanuit raadsscape |
| 10 | Zaanstad | Vanuit raadsscape |
| 11 | Borger-Odoorn | Vanuit internetsearch |
| 12 | Assen | Vanuit internetsearch |
| 13 | Heusden | Vanuit internetsearch |
| 14 | Soest | Vanuit internetsearch |
| 15 | Den Helder | Vanuit internetsearch |
| 16 | Houten | Vanuit internetsearch |
| 17 | Kampen | Vanuit internetsearch |
| 18 | Waalwijk | Vanuit internetsearch |
| 19 | Drimmelen | Vanuit documenten VWS |
| 20 | Helmond | Vanuit documenten VWS |
| 21 | Vlaardingen | Vanuit documenten VWS |
| 22 | Leeuwarden | Vanuit documenten VWS |